Heini Kainulainen
OTT, dosentti, Helsingin yliopisto & Turun yliopisto

Eduskunnan lakivaliokunta
Kuuleminen 9.12.2021

Asia: KKA 5/2020 vp Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi

Kiitos mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto. Pidän kansalaisaloitetta kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi tärkeänä puheenvuorona. Kansainvälisesti tarkasteltuna useissa maissa vallitsevaa huumausainekontrollia on kritisoitu. Erityisesti kannabiksen kohdalla on lievennetty rikosoikeudellista kontrollia. Kannabikseen on myös kohdistunut erilaisia laillistamishankkeita, joiden seurauksena esimerkiksi kannabiksen käyttö, hankkiminen ja kasvattaminen on sallittu. Tämän lisäksi kannabiksen laillinen lääkekäyttö on yleistynyt.

Kannabisaloite on yksi positiivinen merkki huumausainekysymyksen normalisoitumisesta. Kannabisaloite osoittaa selkeästi tarpeen arvioida nykyistä huumausainepolitiikassa valittua keinovalikoimaa ja kysyä onko rikosoikeuteen perustuva huumausainekontrolli kaikilta osin enää tarkoituksenmukainen.

En kuitenkaan puolla aloitteessa esitetyssä muodossa kannabiksen käytön, pienen määrän hallussapidon tai kasvattamisen dekriminalisoimista.

Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kohtelu on ollut suomalaisen kriminaalipolitiikan pysyvä kiistakysymys. Kriminalisoimalla huumeiden käyttö on haluttu vahvistaa huumeisiin liittyviä kielteisiä asenteita ja välittää ennalta estävää viestiä huumeiden kokeilua ja käyttöä vastaan. Huumeiden käytön kriminalisoimisesta aiheutuu kuitenkin myös haittaa, sillä käyttöä ja käyttöön liittyviä ongelmia piilotellaan, eikä apua uskalleta hakea. Käytön kriminalisoiminen stigmatisoi käyttäjiä syrjäyttäen heitä yhteiskunnasta. Käyttökiellon aiheuttamat haitalliset vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea sosiaalisesti huono-osaisiin huumeiden käyttäjiin. Heidän heikon asemansa parantamiseksi olisi syytä kehittää uudenlaisia keinoja. Tästä syystä käyttökiellon purkaminen pitäisi kohdistaa kaikkiin huumausaineisiin, ei vain kannabikseen.

Pidän tärkeänä, että lakivaliokunta puoltaisi uuden huumausainestrategian laatimista. Sen osana olisi syytä arvioida perusteellisesti koko huumausainekontrollin sisältöä, kustannuksia ja vaikutuksia. Yhtenä tarkasteltavana kysymyksenä olisi mahdollista nostaa esille huumausaineen käytön dekriminalisointi.

Taustamateriaali

Pysyvä erimielisyys huumausaineen käytön rangaistavuudesta

Olen väitöskirjassani[1] osoittanut, miten huumausaineen käytön rangaistavuus on ollut suomalaisen kriminaalipolitiikan pysyvä kiistakysymys. Huumeiden käyttö säädettiin rangaistavaksi laintasolla vuoden 1972 huumausainelaissa vasta täpärien äänestysten jälkeen. Esimerkiksi hallituksen esityksessä käyttöä ei ehdotettu kriminalisoitavaksi. Rikoslain kokonaisuudistuksessa 1990-luvulla huumeiden käytön rangaistavuudesta keskusteltiin, mutta käyttö säilytettiin rangaistavana. Vuonna 2001 voimaan tulleessa uudistuksessa säädettiin huumausaineen käyttöä ja vähäisen määrän hallussapitoa varten oma tunnusmerkistö: huumausaineen käyttörikos.

> Huumausaineen käyttörikos: RL 50:2 a (L 654/2001): Joka laittomasti käyttää taikka omaa käyttöä varten pitää hallussaan tai yrittää hankkia vähäisen määrän huumausainetta, on tuomittava *huumausaineen käyttörikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Humaanin ja rationaalisen kriminaalipolitiikan ytimessä on ollut näkemys siitä, että rikosoikeuden pitäisi olla vasta viimesijainen keino. Huumeiden käytön taustalla vaikuttaa sellaisia yhteiskunnallisia ja yksilöllisiä tekijöitä, joihin kannattaa pyrkiä vaikuttamaan ensi sijassa sosiaalipoliittisilla toimenpiteillä. Huumeiden käytön rangaistavuudella on haitallisia seurauksia, kun huumeiden käyttöä ja käyttöön liittyviä ongelmia piilotellaan, eivät käyttäjät uskalla hakeutua avun, tuen ja hoidon piiriin.

Käyttökiellon aiheuttamia haittavaikutuksia on pyritty vähentämään kannustamalla toimenpiteistä luopumiseen. Kysymys on poliisin, syyttäjän ja tuomioistuimessa tuomarin tekemästä päätöksestä, jolla lievästä rikoksesta ei rangaista. Säädettäessä vuoden 1972 huumausainelakia lakivaliokunta (LaVL 2/1971) antoi toimenpiteistä luopumisen puolesta painavan suosituksen. Tuomioistuimissa toimenpiteistä luovuttiin aluksi ahkerasti, mutta muutaman vuoden kuluttua rangaistuskäytäntö kiristyi. Sen jälkeen poliisi-, syyttäjä- ja tuomioistuinkäytännöissä toimenpiteistä luopuminen jäi 1970–1980-luvuilla lähes kuolleeksi kirjaimeksi.

Rikoslain kokonaisuudistuksessa lainsoveltajia haluttiin kannustaa tekemään huumausainerikoksissa enemmän päätöksiä toimenpiteistä luopumisesta, minkä takia rikoslakiin lisättiin tätä koskeva erityissäännös (RL 50:7). Myös lakivaliokunnan (LaVM 17/1993) mukaan toimenpiteistä luopumisen mahdollisuutta oli asianmukaista korostaa erityissäännöksen avulla. Toimenpiteistä luopuminen, erityisesti syyttämättä jättäminen, yleistyi 1990-luvulla. Enimmillään noin joka kymmenes poliisin tietoon tulleista huumausainerikoksista jätettiin syyttämättä. Syyttämättä jätetyt teot olivat tyypillisesti vähäisiä. Syyttämättä jätetty oli yleensä käyttänyt huumausainetta tai pitänyt sitä hallussaan

---

[1] Kainulainen, Heini (2009). *Huumeiden käyttäjien rikosoikeudellinen kontrolli.* Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 245. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152433/245_huumeidenk_ytt_jien_rikosoikeudellinen_kontrolli.pdf?sequence=2&isAllowed=y (6.12.2021)

vähäisen määrän. Noin 60 prosentissa tapauksista oli kysymys miedosta huumausaineesta, eli lähes aina kannabiksesta.[2]

Vuonna 2001 toteutetun huumausaineen käyttörikosuudistuksen jälkeen käyttörikokset pystyttiin käsittelemään tuomioistuimen ulkopuolisessa kevyemmässä sakotusmenettelyssä. Lakivaliokunta (LaVM 13/2001) kuitenkin totesi, että uudistus ei saisi johtaa käyttäjien automaattiseen sakottamiseen. Hallituksen esityksessä (213/2000) toimenpiteistä luopumista koskevaa säännöstä ehdotettiin kavennettavaksi siten, että se soveltuisi vain hoitoon hakeutuneisiin käyttäjiin. Lakivaliokunta puolsi toimenpiteistä luopumista hoitoon hakeutuneista, mutta näki sille tarvetta myös muunlaisissa tapauksissa. Tästä syystä lakivaliokunta muotoili uudelleen rikoslain 50 luvun 7 §:n mukaista säännöstä ja se sai nykyisen sisältönsä. Hoitoon hakeutuneiden lisäksi syyte voidaan jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikosta voidaan huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä muut olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pitää kokonaisuutena arvostellen vähäisenä.

> Toimenpiteistä luopuminen: RL 50:7 (L 673/2014): Huumausaineen käytöstä ja huumausaineen käyttöön liittyvästä muusta tässä luvussa mainitusta rikoksesta voidaan, sen lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa tai tässä laissa säädetään, jättää syyte nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos epäiltyä rikosta tai rikosta on huumausaineen määrä ja laatu, käyttötilanne sekä olosuhteet muutoinkin huomioon ottaen pidettävä kokonaisuutena arvostellen vähäisenä. Syyte voidaan myös jättää nostamatta tai rangaistus tuomitsematta, jos rikoksesta epäilty tai tekijä on hakeutunut sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymään hoitoon.

Lakivaliokunta painotti toimenpiteistä luopumisen tarvetta kahden erityisryhmän kohdalla. Nuoret olisi enemmin puhuteltava kuin sakotettava, ja hoidon tarpeessa olevat olisi sakottamisen sijasta ohjattava hoitoon.

Toimenpiteistä luopuminen harvinaista

Huumausaineen käyttörikosuudistuksen jälkeen toimenpiteistä luopumista koskevia päätöksiä on tehty verrattain vähän. Huumausaineen käyttörikos johtaa yleensä sakkorangaistukseen.[3] Vuosina 2001–2003 rangaistusmääräysmenettelyssä käsitellyissä huumausaineen käyttörikoksissa joka neljännessä tapauksessa oli kysymys pelkästään käytöstä. Vain hallussapidosta oli kyse noin puolessa tapauksista. Rikoksen kohteena oli ainoastaan mietoa huumausainetta noin puolessa tapauksista, jolloin oli yleensä kysymys hasiksesta. Näissä tapauksissa mediaani oli 1,5 grammaa hasista.[4] Sakotusmenettelyssä on siten käsitelty varsin vähäisiä huumausaineen käyttörikoksia.

---

[2] Kainulainen, Heini (1999). *Toimenpiteistä luopuminen huumausainerikoksissa.* Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Julkaisuja 164, esim. s. 49–55.

[3] Kainulainen, Heini (2006). *Seuraamuskäytäntö huumausaineen käyttörikoksissa.* Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Julkaisuja 219. Saatavilla: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152464/219_Kainulainen_2006.pdf?sequence=2&isAllowed=y (6.12.2021)

[4] Kainulainen 2006, s. 68–71.

Toimenpiteistä luopumista koskeva ohjeistus

Valtakunnansyyttäjä on antanut ohjeen seuraamuksen määräämisestä huumausaineen käyttörikoksissa (VKS 2018:2). Poliisihallitus on antanut vastaavan ohjeen (POL-2018-49612), jotta poliisin ja syyttäjien välille muodostuisi yhtenäinen tapa soveltaa rikoslakia. Valtakunnansyyttäjän mukaan nuorille on perusteltua järjestää ensin poliisin toimesta puhuttelutilaisuus ja jos rikos uusiutuisi, syyttäjän järjestämä neuvottelutilaisuus. Poliisin ohjeissa puolestaan todetaan, että poliisi antaa huumausaineen käyttäjälle aina hoitoonohjausta, tukee tätä hoitoon hakeutumisessa ja osoittaa mistä hoitoa on saatavilla. Tämän lisäksi toimenpiteistä luopuminen voi tulla kyseeseen vähäisissä tilanteissa, jolloin annetaan merkitystä huumausaineen määrälle ja laadulle, käyttötilanteelle ja muille olosuhteille.

Ohjeita sovellettaessa voisi olla mahdollista, että vähäisen kannabismäärän käyttäminen kotioloissa, kun siihen on tarjoutunut yllättävä tilaisuus puoltaisi kokonaisarvostelussa syyttämättä jättämistä. Myös jos kysymys on alaikäisen kannabiksen kokeilusta tai käytöstä, se voi hyvinkin johtaa puhuttelutilaisuuden järjestämiseen, jossa poliisi voi antaa huomautuksen. Alaikäinen joutuu rikosprosessin lisäksi tavallisesti myös sosiaaliviranomaisten toimien kohteeksi. Kannabiksen käyttäjän hakeutuminen hoidon piiriin voi niin ikään puhua toimenpiteistä luopumisen puolesta. Tuoretta tutkimustietoa poliisi-, syyttäjä- tai tuomioistuinkäytännöistä ei kuitenkaan ole.

Huumetilanne Suomessa 2020[5] esitettyjen tietojen mukaan poliisi olisi viime vuosina ryhtynyt ohjaamaan aikaisempaa useampia huumausaineen käyttörikoksista kiinni jääneitä hoitoon. Vuonna 2018 poliisi oli kirjannut 471 hoitoonohjausta, ja vuonna 2019 niitä oli elokuun loppuun mennessä ehditty kirjata 1 932. Raportissa ei kuitenkaan ole tietoa siitä, luopuiko poliisi hoitoon ohjattujen kohdalla toimenpiteistä vai kirjoitettiinko näille henkilöille sakko. Raportissa ei myöskään esitetä tietoja mitä huumausaineita oli rikoksen kohteena.

Huumetilanne Suomessa 2020[6] kerrotaan, että vuonna 2019 puhuteltuja alaikäisiä olisi ollut 352. Raportissa ei ole täsmennetty, onko kysymyksessä sekä poliisin että syyttäjien pitämä puhuttelu/neuvottelu-tilaisuus. Myöskään rikoksen kohteena olleesta huumausaineesta ei ole tietoja.

Huumausaineen määritelmä

Vuosikymmenten kuluessa käsitys siitä, mitä huumausaineet ovat tai minkälaisia aineita pitäisi käsitellä huumausaineena, on vaihdellut. Huumausaineella tarkoitetaan yleisesti kansainvälisissä sopimuksissa tai kansallisessa lainsäädännössä huumausaineeksi luokiteltuja aineita. Huumausaineen laillisen ja laittoman käytön raja on kuitenkin paikoitellen liukuva. Jopa samaa ainetta on mahdollista käyttää laillisesti, jos käyttö perustuu lääkärin määräykseen tai laittomasti, jos vastaava aine on hankittu laittomilta markkinoilta.

---

[5] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/2020.
[6] Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/2020.

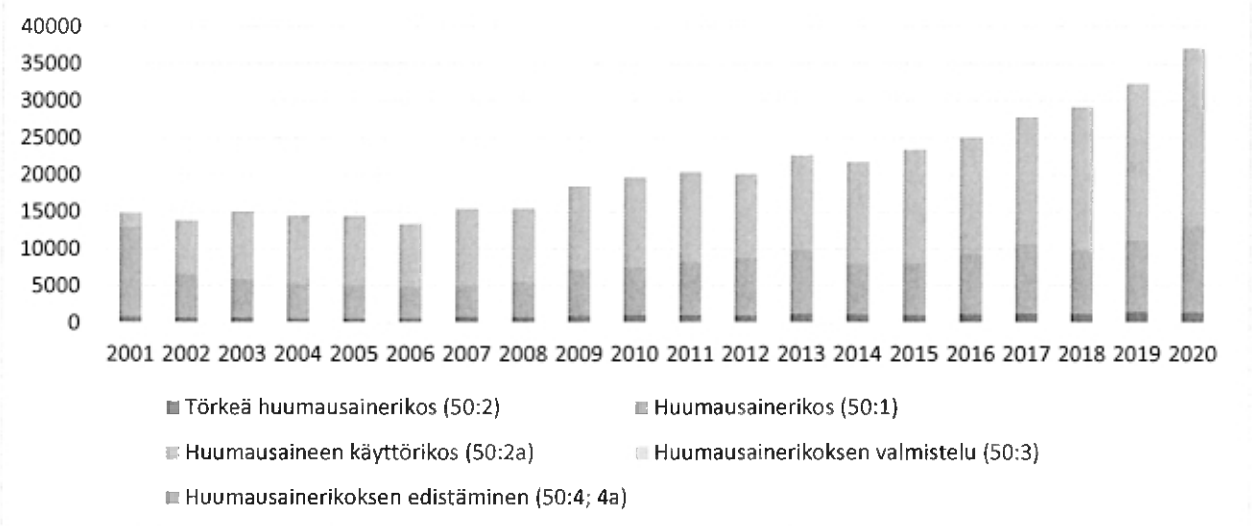
Rikoslaissa ei ole lueteltu eri huumausaineita, eikä ole myöskään luokiteltu eri aineita niiden ominaisuuksien tai laadun mukaan. Rikoslain 50 luvussa puhutaan ainoastaan erittäin vaarallisesta huumausaineesta. Hallituksen esityksessä (180/1992) todettiin kannabiksesta, että se *ei* ole erittäin vaarallinen huumausaine. Huumausaineiden luokittelu ja niiden arvioiminen suhteessa toisiinsa jätettiin lainsoveltajien tehtäväksi. Oikeuskäytännöissä on vähitellen muotoutunut vakiintuneita käytäntöjä arvioida eri huumausaineiden laatua ja sen merkitystä niin tunnusmerkistöön kuin seuraamusharkintaan liittyvänä tekijänä. Tuomioistuimissa hyödynnetään oikeuskäytännössä muodostettuja rangaistustaulukoita. Tosin korkein oikeus on useissa tuoreissa ratkaisuissaan pyrkinyt lieventämään rangaistukäytäntöä painottamalla, että huumausaineen määrä ja laatu eivät saisi olla rangaistusta määrättäessä niin keskeisessä roolissa (esim. KKO 2017:9; 2018:45).

Kannabista kohdellaan nykyisessä oikeuskäytännössä lievemmin kuin useita muita huumausaineita. Myös toimenpiteistä luopumista harkittaessa voidaan antaa merkitystä huumausaineen laadulle, eli sille että kyse on kannabiksesta. Käytännössä toimenpiteistä luovutaan kuitenkin varsin harvoin, ja pääpaino vaikuttaa silloin olevan alaikäisissä. Tästä syystä varsin moni aikuisena kannabista käyttänyt, pienen määrän hallussapitänyt tai kasvattanut henkilö saa nykyisin todennäköisemmin sakkorangaistuksen kuin toimenpiteistä luopumista koskevan päätöksen.

Tilastotietoa

Esitutkintaviranomaisten tietoon tulleista huumausainerikoksista osa on sellaisia, mitä kannabisaloitteessa tarkoitetaan. Tilastotietojen perusteella ei pysty arvioimaan, miten suurta osaa ilmi saadusta rikollisuudesta aloite koskee. Huumausaineen käyttörikosten suuri osuus tilastoidusta huumausainerikollisuudesta antaa kuitenkin viitteitä siitä, että kannabisaloitteen tarkoittamia kannabiksen käyttöön ja pienen määrän hallussapitoon liittyviä rikoksia tulee jatkuvasti viranomaisten tietoon. Aloitteessa kuvattu kannabiksen kasvattaminen tullee voimassa olevan rikoslain mukaan arvioitavaksi perustunnusmerkistön mukaisena huumausainerikoksena.

Esitutkintaviranomaisten tietoon saama huumausainerikollisuus on kasvanut. Kuviossa 1 esitellään kehitystä vuosina 2011–2020 rikosnimikkeittäin. Vuonna 2001 viranomaisten tietoon tuli yhteensä lähes 15 000 huumausainerikosta. Vuonna 2011 huumausainerikoksia oli yli 20 000. Vuonna 2019 tilastoissa rikottiin 30 000 huumausainerikoksen raja. Vuonna 2020 viranomaisten tietoon tuli yhteensä noin 37 100 huumausainerikosta. Näistä perustunnusmerkistön mukaisia huumausainerikoksia oli noin 11 800, mikä vastaa lähes 32 prosenttia huumausainerikoksista. Törkeitä huumausainerikoksia oli lähes 1 500, mikä vastasi hieman alle neljää prosenttia huumausainerikoksista. Huumausaineen käyttörikoksia oli lähes 24 000, mikä vastasi noin 64 prosenttia kaikista huumausainerikoksista. Huumausainerikoksen valmistelu tai edistäminen ovat olleet hyvin harvinaisia rikosnimikkeitä.

Kuvio 1 Esitutkintaviranomaisten tietoon tullut huumausainerikollisuus vuosina 2001–2020 (N) (Lähde: Tilastokeskus)

Tilastokeskuksen julkaisemista tilastoista ei käy ilmi, kuinka usein poliisi olisi luopunut toimenpiteistä tai kuinka usein syyttäjä olisi tehnyt syyttämättä jättämistä koskevan päätöksen. Tilastotietojen puuttumista on pidettävä erittäin valitettavana.

Taulukossa 1 on käytetty lähteenä Valtakunnansyyttäjän toimiston erikseen omista rekistereistään ajamia tilastotietoja. Taulukosta 1 käy ilmi, että syyttäjäkäytännöissä käyttörikoksesta seuraa yleensä summaarisessa menettelyssä määrätty sakkorangaistus. Vuosina 2017–2020 on määrätty keskimäärin noin 4 500 sakkoa vuodessa. Esitutkinnan rajoittamista koskevia päätöksiä on tehty vuosina 2016–2020 keskimäärin noin 160 vuodessa. Syyttämättä jättämisiä on ollut keskimäärin lähes 300 vuodessa. Käyttörikoksesta nostettuja syytteitä on ollut keskimäärin hieman yli 1 000 vuodessa.

Vuonna 2020 summaarisessa menettelyssä määrättiin sakko lähes 4 600 käyttörikokseen syyllistyneelle henkilölle. Esitutkinnan rajoittamista koskevia päätöksiä oli 150. Syyttämättä jättämistä koskevia päätöksiä oli 220, joista 55 tehtiin prosessuaalisista syistä ja 165 toimenpiteistä luopumista koskevilla perusteilla. Käyttörikoksesta nostettuja syytteitä oli noin 1 900.

Syyttämättä jätetyistä hieman yli viidesosa on jätetty syyttämättä erilaisista prosessuaalisista syistä (keskimäärin 65 päätöstä vuodessa). Toimenpiteistä luopumisen alaan kuuluvia syyttämättä jättämisiä on ollut keskimäärin 234 päätöstä vuodessa. Taulukosta 1 käy ilmi, että niiden suhteellinen osuus laskettuna esitutkintaviranomaisten tietoon tulleista huumausaineen käyttörikoksista on ollut hyvin pieni. Vuosina 2016–2020 syyttämättä jätettyjä (TPL) oli keskimäärin vain 1,2 prosenttia esitutkintaviranomaisten tietoon saamista käyttörikoksista.

Taulukko 1 Syyttäjien tekemiä ratkaisuja huumausaineen käyttörikoksissa (RL 50:2 a) vuosina 2016–2020

	2016	2017	2018	2019	2020	2016–2020 ka.
Summaarinen sakko	*	4 128	4 860	4 677	4 568	4 558 **
Esitutkinnan rajoittaminen	95	146	209	196	150	159
Syyttämättä jättäminen	275	308	436	252	220	298
(- joista TPL)	(204)	(252)	(347)	(200)	(165)	(234)
(- TPL % tietoon tulleista) ***	(1,3)	(1,5)	(1,8)	(0,9)	(0,7)	(1,2)
Nostettu syyte	650	884	1 040	957	1 903	1 087

Lähde: Laskettu Valtakunnansyyttäjän toimiston luovuttamista tiedoista (*puuttuva tieto) (**keskiarvo laskettu vuosilta 2017–2020) (***laskettu Tilastokeskuksen tilastoimista huumausaineen käyttörikoksista)

Käräjäoikeudessa rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä on ollut vuosina 2016–2020 noin 20–30 henkilöä vuodessa. Suurin osa rangaistukseen tuomitsematta jättämistä koskevista tuomioista on tehty huumausaineen käyttörikoksista. Taulukosta 2 käy ilmi, että prosentuaalisesti tarkasteltuna rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä on ollut syyksi lukevista tuomioista alle prosentissa tapauksista. Esimerkiksi vuonna 2020 käräjäoikeuksissa annettiin yhteensä noin 5 500 syyksi lukevaa tuomiota eri huumausainerikoksista. Samana vuonna eri huumausainerikoksista tehtiin yhteensä 21 rangaistukseen tuomitsematta jättämistä koskevaa päätöstä. Rangaistukseen tuomitsematta jätettyjä oli siten 0,4 prosenttia syyksi lukevista tuomioista.

Taulukko 2 Käräjäoikeudessa päärikoksena käsitellyt eri tunnusmerkistöjen mukaiset huumausainerikokset (RL 50:1–4) vuosina 2016–2020

	2016	2017	2018	2019	2020
Rangaistukseen tuomitsematta	28	22	28	23	21
% syyksi lukevista tuomioista	0,7	0,5	0,5	0,4	0,4
Syyksi lukevat tuomiot	4 094	4 504	5 343	5 134	5 513

Lähde: Laskettu Tilastokeskuksen luvuista

Uuden huumausainestrategian tarve, jonka osana arvioitava huumeiden käytön rangaistavuutta

Suomessa on viimeksi tehty huumausainestrategia lähes 25 vuotta sitten. Toisen huumausaineaallon nosteessa laadittiin Huumausainestrategia 1997.[7] Sen tueksi tilattiin useilta asiantuntijoilta selvityksiä, jotka julkaistiin erillisenä teoksena.[8] Huumausainestrategiassa nostettiin repressiivisten, rikosoikeudellisten keinojen rinnalle haittojen vähentämiseen tähtäävät toimet. Vuoden 1997 jälkeen on vahvistettu useita valtioneuvon periaatepäätöksiä, mutta ne

[7] *Huumausainestrategia* (1997). Huumausainepoliittisen toimikunnan mietintö. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Komiteanmietintö 1997:10.

[8] *Huumausainestrategia 1997. Taustamateriaalia huumausainepoliittisen toimikunnan mietintöön.* Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Komiteanmietintö 1997:11.

ovat luonteeltaan enemmän toteavia kuin erilaisia vaihtoehtoja etsiviä ja punnitsevia. Uudelle huumausainestrategialle olisi selkeä tarve. *Eduskunnalla olisi nyt hyvä mahdollisuus edistää uuden huumausainestrategian laatimista.*

Kansainvälisesti huumausainekontrollissa on tapahtunut viimeisten vuosien aikana merkittäviä muutoksia. EU-maissa huumeiden käyttöä ei ole välttämättä kriminalisoitu tai käytöstä ei poliisi- tai syyttäjäkäytännöissä seuraa yleensä rangaistusta. Esimerkiksi Portugali on dekriminalisoinut huumeiden käytön. Useissa maissa kannabikselle on annettu erityisasema, ja kannabikseen suhtaudutaan lievemmin kuin useisiin muihin huumausaineeksi luokiteltuihin aineisiin. Esimerkiksi Iso-Britanniassa pienen kannabismäärän hallussapidosta seuraa yleensä poliisin antama varoitus.[9]

Kannabisaloite on tärkeä konkreettinen osoitus siitä, että Suomessa valittua rikosoikeuteen painottuvaa keinovalikoimaa huumausainekontrollissa on syytä arvioida uudelleen. Käyttökielto aiheuttaa rakenteellista stigmaa. Leimaavat käytännöt estävät avun hakemista ja hoidossa pysymistä. Epäviralliset ja viralliset sanktiot kumuloituvat ja panevat usein alulle syrjäytymisprosessin, jota on yksilön voimin vaikea katkaista. Rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä ei ole myöskään riittävästi vaihtoehtoja, jotka ottaisivat päihteiden ongelmakäyttäjien erityistilanteita huomioon.

Huumeiden käytön kriminalisoiminen vaikeuttaa tällä hetkellä haittojen vähentämiseen tähtääviä toimenpiteitä. Käyttökiellon aiheuttamat vaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea huono-osaisiin huumeiden käyttäjiin, joiden tavoittamiseksi ja heikon aseman parantamiseksi olisi syytä kehittää uudenlaisia keinoja ja malleja.

Helsingissä 7.12.2021

Heini Kainulainen
dosentti

[9] Cannabis legislation in Europe: An overview (2017). Lisboa: European Monitoring Center for Drugs and Drug Addiction. EMCDDA. Saatavilla: https://www.emcdda.europa.eu/publications/adhoc/cannabis-legislation-europe_en (6.12.2021)